

Povilas Gaidelis. [Didvyriai nemiršta: Antanas Slučka-Šarūnas](#)

Antanas Slučka gimė 1917 m. balandžio 19 d. Troškūnuose, Anykščių r. Laisvės kovotojų vado tėvas Pranciškus Slučka buvo kilęs iš Raguvos valsčiaus Putiliškių kaimo neturtingų ūkininkų šeimos. Sulaukęs 15-os metų jis pramoko staliaus amato ir atsikraustė į Troškūnus. Pranciškus buvo pamaldus, kruopštus ir doras žmogus, todėl Troškūnų bažnyčios klebonas netrukus jį pakvietė dirbti zakristijonu. Sulaukęs 35 metų Pranciškus vedė 20-metę ūkininko dukterį Viktoriją Urbonaitę. Slučkos susilaukė devynių vaikų- 6 berniukų ir 3 mergaičių. Tai Emilija (1903 m.), Liuda (1908 m.), Vladas (1911 m.), Stasys (1913 m.), Anelė (1916 m.), Antanas (1917 m.), Bronius (1919 m.), Jonas (1921 m.) ir Liudvikas (1924 m.). Daugiavaikės šeimos gyvenimas buvo nelengvas, todėl tėvas dirbo ne tik zakristijonu. Greta to jis dar vertėsi staliaus amatu-gamino baldus ir įvairius rakandus iš medžio. Vaikai, pirmoje eilėje berniukai, jau nuo mažens tėvui padėjo kiek galėjo, todėl užaugo darbštūs. Jau paaugę jie dirbo įvairius darbus: statė, remontavo, pjovė. Visa Slučkų šeima aktyviai dalyvavo Troškūnų religinėse ir patriotinėse organizacijose: skautų, ateitininkų, šaulių. Aktyviai jie dalyvavo ir 1941 m. sukilime prieš bolševikus. Prasidėjus antrajai sovietų okupacijai, visi penki broliai, išskyrus jaunėlį Liudviką, kuris mirė 1943 m., tapo Lietuvos partizanais.

A.Slučka studijų metais (apie 1942 m.)

Antanas mokėsi Troškūnų pradžios mokykloje ir progimnazijoje. Pamaldus vaikas dažnai lankėsi bažnyčioje. Čia jis susitikdavo su Troškūnų vienuoliais pranciškonais ir jiems patarnaudavo. Šie savo ruožtu dvasingą jaunuolį pakvietė stoti į savo broliją. Netrukus 17-metis Antanukas išvyko į Kretingą- pranciškonų vienuolių centrą Lietuvoje. Tačiau vienuoliu Antanas netapo. Kuomet jam sukako 18 metų, jis pasirinko kario profesiją- įstojo svanoriu į Lietuvos kariuomenę. Nežinia kodėl jis sumanė stoti į kariuomenę. Matyt nulėmė materialinės aplinkybės, nes sunku buvo gyventi dirbant batsiuviu ir mokytis vos suduriant galą su galu. Galimas dalykas, kad tokį jo pasirinkimą lėmė ir patriotiniai motyvai ar jaunatviškas romantikos troškimas. A.Slučka tapo Kaune dislokuoto 5-ojo Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Kęstučio pėstininkų pulko minosvaidžių kuopos kariu. Netrukus jis užsitarnavo puskarininkio, o vėliau ir viršilos laipsnį. Neapleido Antanas ir mokslų-per tris metus baigė dvi gimnazijos klases. Deja, mokslus netrukus teko palikti, nes iš Kauno kuopa buvo perkelta į poligoną. Čia juos ir užklupo lemtingi 1940-ieji metai. Užplūdus sovietiniams okupantams ir ėmus naikinti Lietuvos kariuomenę, Antaną

okupantų valdžia paskyrė į geležinkelio tarnybą Vilniuje. Prasidėjus karui, Raudonosios armijos vadovybė įsakė daliniams trauktis į Rytus, tačiau Antanui, kaip ir daugeliui kitų lietuvių, pavyko pabėgti. Deja, Tėvynė netrukus atsidūrė kitų, dabar jau rudųjų okupantų „globoje.“ Kadangi Antanas buvo kariškis-viršila, vokiečiai jį mobilizavo į savisaugos dalinį ir paskyrė rusų belaisvių, kurie tiesė geležinkelį Joniškėlis-Joniškis, stovyklos viršininku. 1942 m. Antanas grįžo į tėviškę ir čia dirbo valsčiaus valdybos sekretoriumi. Po metų eksternu išlaikė keturių gimnazijos klasių egzaminus ir įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto medicinos fakultetą. Tačiau mokytis teko vos porą metų. Studijas nutraukė ne savo noru, nes 1943 m. vokiečiai sumanė įsteigti SS legioną, kuriame turėjo tarnauti lietuviai savanoriai. Nors ir labai vokiečiai agitavo, savanorių neatsirado. Tuomet keršydami jie uždarė universitetus. Antanas ėmė slapstytis. Kuomet 1944 m. pavasarį gen. Povilas Plechavičius pradėjo formuoti lietuvių karines rinktines, tikėdamasis suburti Lietuvos kariuomenę, Antanas įstojo į rinktinę savanorių ir, gavęs leitenanto laipsnį, pradėjo tarnauti Marijampolėje. Pagal susitarimą su vokiečių vietine valdžia, ši rinktinė negalėjo būti siunčiama iš Lietuvos. Ji turėjo palaikyti tvarką valstybėje. Tačiau vokiečiai nesilaikė susitarimo. Rinktinę jie norėjo panaudoti savo tikslams. Rytų

fronte reikalai vis prastėjo, todėl naciai nutarė siųsti ten lietuvius. Jie pradėjo spausti gen. P.Plechavičių, kad šis skelbtų mobilizaciją. Kadangi gen. P.Plechavičius nepakluso, kilo konfliktas su okupantais, kurie nutarė lietuvius nuginkluoti jėga. Naktį iš gegužės 14-osios į 15-ąją SS daliniai apsupo karo mokyklą Marijampolėje. Susišaudymas truko visą naktį-kol lietuviai baigė šaudmenis. Tuomet 160 mokyklos kursantų pasidavė. Iš jų 106 buvo išvežti į Štuthofio koncentracijos stovyklą. A.Slučkaitis šio likimo pavyko išvengti. Susišaudymo su vokiečiais metu jį sužeidė į ranką. Jam pavyko pabėgti ir sugrįžti į Troškūnus.

A.Slučka-Šarūnas-partizanų vadas.

Netrukus Lietuvą antrą kartą užplūdo okupantų iš Rytų ordos. Dabar jau gerai ginkluotos ir atšertos amerikiečių konservais. Antanas nepabėgo į Vakarus, kaip daugelis Lietuvos karininkų ir inteligentų. Jis nutarė pasilikti Tėvynėje ir kovoti. Ne vienas, o su keturiais savo broliais. Jie suorganizavo pirmuosius Troškūnų valsčiaus partizanus. 1944 m. birželio mėn. susirinko apie 20 vyrų kovai su artėjančiais okupantais ir jų kolaborantais. Vasarą ir rudenį būrio kovotojai platino atšaukimus, kuriuose ragino jaunos vyrus neiti tarnauti į sovietinę kariuomenę, o burtis į partizanų būrius. Netrukus su broliais Stasiu, Jonu ir Broniumi bei kaimynais jis patraukė į Šimonių girią ir pradėjo kovą. Pirmas kovinis krikštas įvyko 1944 m. spalio 4 d. Partizanai užpuolė vienoje Vaidlonių kaimo sodyboje įsikūrusius sovietų karininkus. 1946 m. gruodžio mėn. troškūniečiai įsijungė į Lietuvos partizanų Vytauto apygardą, kuri 1945 m. pradžioje vadinosi Šarūno rinktine. Ji veikė Kupiškio, Rokiškio, Anykščių, Kavarsko ir Troškūnų apylinkėse. Rinktinės būriuose jau buvo apie 120 laisvės kovotojų. Ši apygarda, kurios sudėtyje dabar buvo Šarūno rinktinė, vienijo Panevėžio, Utenos, Rokiškio ir Zarasų apskrityse veikusius partizanų junginius. Ji buvo viena iš didžiausių Lietuvoje, dėl to apygardai vadovauti buvo sunku. 1947

m. pavasarį Rytų Lietuvos srities vadovybė nutarė apygardą padalinti į dvi dalis. 1947 m. balandžio 19 d. buvo įkurta nauja Algimanto apygarda, kuri apėmė Panevėžio ir Rokiškio apskrityse veikusius partizanų junginius. Pagal Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų srities vado J.Kimšto-Žalgirio įsakymą (1947.04.19) gegužės 1 d. A.Slučka tapo šios apygardos vadu. Laisvės kovotojų tarpe jis palaikė griežtą drausmę, ypač sargybos postuose. Draudė savivaliavimą, buvo negailestingas plėšikaujantiems. Kadangi keletą metų jam teko mokytis medicinos, jis pats neretai padėdavo gydyti sužeistus kovos draugus. Jo iniciatyva buvo kuriamos pagrindinės pasipriešinimo okupantams grupės apylinkės miesteliuose. Partizanaudamas Antanas vedė našlę Joaną Railaitę-Varčiuvienę. Ši moteris buvo priversta dažnai keisti gyvenamąją vietą, nes ją nuolatos persekiojo okupantų tarnai. Ji buvo buhalterė, gerai rašė spausdinimo mašinėle, todėl spausdino daugumą apygardos ir srities dokumentų bei atšaukimų. Algimanto apygarda, nors ir buvo mažiausia, ji buvo svarbiausia visoje Aukštaitijoje, nes čia buvo įsikūręs Šiaurės Rytų Lietuvos partizanų srities štabas. Čia vykdavo svarbūs Aukštaitijos laisvės kovotojų sąskrydžiai ir pasitarimai. Algimanto apygardos būriai nuo 1944 m. rugsėjo iki 1946 m. birželio sunaikino 79 sovietinio partinio aktyvo darbuotojus, 31 MVD ir MGB karininkus ir kareivius, sudegino čekistų šnipų sodybą, 1947 m. du kartus apiplėšė Troškūnų valsčiaus kooperatyvą, miškų ūkio kontorą ir pagrobė 60 000 rublių. Kitą atvejį prisimena Albinas Kubilius-Rūgštymas: „1945 m. vasarą sužinojome, kad į Dabužių kaimą (į vakarus nuo Anykščių) atvažiuoja mitinguoti stribų aktyvas. Rinktinės vadas Šarūnas-Antanas Slučkaitis davė komandą ties Dabužiais surengti pasalą. Išsidėstėme žiedu grioviuose ir apie 12-tą val. pastebėjome atvažiuojančius stribus. Kai jie visi priartėjo, Šarūnas davė komandą atidengti ugnį. Stribukai sulindo į griovius, o kautynėms dar tebevykstant, pastebėjome moteris, viena kryptimi vedančias karves. Bet tai buvo ne moterys, o stribai ant galvų užsidėję baltinius. Mums bekrapštant stribukus iš griovių, pasigirdo silpna „Vperiod.“

Supratome, kad strībams į pagalbą atvyko rusai. Kai jie ėmė prie mūsų artėti, gavome komandą trauktis į Traupio miškus. Žuvo nemažai strībų ir vienas mūsų šarūnas-Šarūno brolis Jonas."

A.Slučka-Šarūnas (dešinėje) ir A.Starkus-Montė.

Partizanai kovojo ne tik ginklais. Ne mažiau svarbi buvo ir ideologinė kova. Apygardoje leido ir platino pagrindinį laikraštį „Partizanų kova.“ Jį redagavo Niūronių pradinės mokyklos mokytojas poetas Jurgis Urbonas-Lakštutis, o maketavo Panevėžio gimnazijos piešimo mokytoja Vanda Palukaitė. Redakcijoje buvo leidžiami taip pat antisovietiniai eilėraščiai, dainų rinkiniai, brošiūros, lapeliai ir karikatūros. Algimanto ap. vadas A.Slučka-Šarūnas 1947 m. balandžio 25 d. pasirašė įsakymą Nr. 2, kuriuo paskyrė apygardos štabo pareigūnus. Susikūrus apygardai, 1947 m. joje buvo apie 300 laisvės kovotojų. Tuo tarpu prieš juos kovojo 800 4-osios MVD divizijos karių. Štabai buvo dislokuoti Panevėžyje ir Utenoje, o kūrė įgulos-apskričių ir valsčių centruose. Be okupantų reguliariosios kariuomenės, prieš partizanus apygardos teritorijoje dar kovojo 540 strībų. Tokiu būdu, įskaitant sovietinius aktyvistus, prieš apygardos partizanus kovojo apie 2000 okupantų ir jų talkininkų. Vienam partizanui teko 6-7 ginkluoti

priešai. Tačiau laisvės kovotojai nenusiminė. Apygardos štabo informacijos ir propagandos skyriaus viršininkas Jurgis Urbonas-Lakštutis 1947 m. gegužės mėn. išleistame leidinyje „Neįveiksi, sūnau, Šiaurės“ priešų skaičių sulyginė su laukinių Hunų ordomis: „Kas iš tos mažos Lietuvos, bet jis tvirtabūdis pilkasis artojėlis su ta pačia malda kreipiasi į Aukščiausiąjį: Dangau! Pasauli! Žmogau! Atsišaukite, įrodykite Šventojo Rašto žodžiu, kaip Dovydas nugalėjo Galijotą-neteisingumą tada išrausite iš mūsų ir mūsų tautos tikėjimo Lietuvos pergalę prieš raudonusius Hunus.“ Nuo pat Algimanto apygardos įkūrimo 1947 metais, išdavikiška veikla be paliovos vykdė šnipai ir provokatoriai. Išdavystės padarė daug nepataisomos žalos, tačiau partizanų vadovybė taip pat turėjo savo informatorius prieš gretose. Vienas iš jų buvo MGB Troškūnų padalinio operatyvininkas Leonas Giniotis. Jis teikė partizanams žinias apie MGB agentus ir informatorius, kuriuos partizanai pradžioje perspėdavo, o šiems nesiliovus atsisakyti išdavikiškos veiklos, sušaudydavo. Teikė partizanams žinias ir Kėdainių MGB darbuotojas Albinas Striukas. Turėjo laisvės kovotojai savo žmones ir strībų tarpe. Šie aprūpindavo juos ginklais bei šaudmenimis, o iš jų gauta informacija padėdavo partizanams sėkmingai organizuoti kovines operacijas. Štai 1948-1949 m. trėmimų metu laisvės kovotojai rengė pasalas. Vienos pasalos metu jie nukovė Šimonių valsčiaus viršininką lt. Janiną ir du milicininkus.

A.Slučka (kairėje) su žmona Joana Railaite-Neringa ir apsauginiu.

1947 m. vasarą Juozas Markulis (MGB ag. Erelis) į Vilnių į partizanų vadų „suvažiavimą“ atviliojo Algimanto apygardos vadą A.Slučką-Šarūną ir Vytauto ap. vadą V. Kaulinį-Miškinį. Vytautas Paknys prisimena: „Lietuvos išdavikui (čia turimas omenyje J.Markulis) Šimonyse nepasisekė suimti gyvų partizanų vadų. Tada čekistai sugalvojo visus partizanų vadus sukviesti į sąskrydį Vilniuje. Šarūnas-Antanas Slučka ir Miškinis-Vincas Kaulinis sėdo į mašiną ir išvažiavo į Vilnių. Juos nuvežė į Žvėryną pas Aitvarą, namas buvo prie pat Neries, Vilkų gt. Vakare buvo balius. Partizanų viršininkas Markulis pasakė kalbą, persižegnojo ir pradėjo vaišintis. Vyrams buvo įtartina-per didelis prašymas

gerti, bet jie negėrė. Šeimnininkas labai stengėsi vaišinti, patarnauti, po baliaus paguldė savo miegamajame, o pats atsigulė prie durų kambaryje. Vėliau Kaulinis pasakojo: „Buvo kažkaip nejauku. Sutarėm nemiegoti. Ginklus pasidėjome po pagalvėmis, langą atsikabinome, bet nepajutom, kaip užsnūdom (Matomai Markulis vaišino degtine, į kurią buvo įdėta migdomųjų. Laimė, kad jie mažai gėrė, nes priešingu atveju nebūtų ištrūkė iš MGB-istų nagų, P.G. past.). Pasigirdo tylus beldimas į duris ir šnabždėsęs „Potichonku, spit“ (Tyliai, miega, rus.). Šokome, griebėmės ginklų-jų nebėra. Aitvaras nuginklavo. Šokom į Nerį ir plaukėm. Jau pailsome, galvojame-žūsime ir niekas nežinos, bet Aukščiausiojo dėka pasiekėm seklumą. Pailsėję išplaukėme į krantą. Buvo naktis. Priglaudė geri žmonės. Aprenė, atvežė šiaudų vežimą į mišką, kur prašėm, pragulėjom dieną ir toliau naktimis miškais pasiekėm Saldutiškį.“

Siekiant išvengti tolimesnių MGB pinklių ir provokacijų, Algimanto apygardos vadovybė savo laikraštyje „Partizanų kova,“ 1947 m. vasario 16 d., Nr. 2 (14) rašė: „Perspėjame visus gyventojus ir partizanus, kad nesileistų į jokias kalbas su nepažįstamais ir nepatikimais asmenimis; nesvarbu, kaip jie besipirštų. Partizanai žino savo vadovybes, o gyventojai, be asmeniškai pažįstamų partizanų, neprivalote leisti į jokias kalbas su nepažįstamais asmenimis. Taip bus užkirstas kelias NKVD ir merkulinininkų provokacijoms.“

Namas Troškūnuose, kuriame gimė A.Slučka.

1949 m. rudenį buvo lemtingas Algimanto apygardai. 1948 m. antroje pusėje MGB sutelkė jėgas turėdama tikslą sunaikinti daug rūpesčių jiems pridariusią apygardą. Jie pradėjo įgyvendinti agentūrinę bylą „Kanibaly“, kurios pagrindinis tikslas-sunaikinti arba suimti A.Slučką-Šarūną. Tam jie pasitelkė agentą Miką-MGB užverbuotą partizaną Vytautą Kučį, kuris gerai pažino neseniai suimtą Algimanto ap. atstovą Kaune Joną Stanevičių-Dėdę. Dėl to agentui Mikui atsirado proga ieškoti kontakto su Šarūnu. Esą buvęs kovotojas (Kučys) turėjo pranešti apygardos vadovybei apie Dėdės suėmimą. Vėly 1948 m. rudenį MGB agentas Mikas susitiko su A.Slučka bent porą kartų ir keletą kartų bunkeryje nakvojo. Spalio 23 d. Piktagalio kaime Miko sodyboje jis susitiko su partizanu Albinu Kubiliūnu-Rūgštymu ir A.Slučkos ryšininku Alfonsu Vildžiūnu-Vijokliu ir pavaišino juos degtine su migdomaisiais. Užmigusius partizanus MGB-istai suėmė. Po keleto dienų žiaurios tardymo Vijoklis išdavė Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities partizanų štabo būstinę įsikūrusią Andrioniškio vls. Butkiškių vienkiemyje ūkininko Juozo Jovaišos sodyboje. 1949 m. spalio 28 d. sodybą apsupo MGB

298-ojo šaulių pulko 3-iojo bataliono kareiviai. Bunkeryje buvo 4 kovotojai: srities vadas A.Slučka-Šarūnas, jo žmona srities finansų viršininkė Joana Railaitė-Neringa, partizanai Juozas Jovaiša-Lokys ir Balys Žukauskas-Princas. Pastarasis išėjo iš bunkerio ir pasidavė enkavedistams. Kadangi padėtis buvo beviltiška, enkavedistų apsupti bunkeryje likę laisvės kovotojai sunaikino dokumentus ir susisprogdino. Jų palaikus emgebistai išvežė į Kauną. Užkasimo vieta iki šiol nežinoma. Bronė Jovaišaitė prisimena: „Kareiviai man liepė lįsti vidun į bunkerį. Aš atsisakiau. Kaip tik tada visai pro šalį jie vedė suimtą partizaną Albiną Kubilių-Rūgštymą. Tai aš pašaukiau jį Albinu. Jis dar lyg ir stabtelėjo, bet tuoj pat buvo nuvestas vidun į mūsų žeminę. Nežinau ką jie ten kalbėjo, bet kai po kurio laiko ten įvedė ir mane, buvau spiriama prisipažinti, kad viską žinau apie mano kieme įrengtą štabo bunkerį. Jie ir patys jau viską žinojo. Tada gavau šautuvo buožę per nugarą ir buvau priversta lįsti vidun į bunkerį. Ir įlindau... Pasišnekėjau ir su Šarūnu ir su Neringa. Sakiau, kad išlįstų, pasiduotų-vis gi bent gyvybę išsaugotų. Šarūnas joku būdu su tuo nesutiko,-„Aš daviau priesaiką, esu pasiryžęs žūti už Tėvynę ir nė per žingsnį nesitrauksiu ir gyvas nepasiduosiu.“ Šarūno žmona paprašė, kad nuo jos išbučiuočiau jos sūnų, jos vardu atsiprašyčiau tėvų, kad uždėjo jiems tokį vargą užauginti ir jos sūnų,-taip jau susiklostė gyvenimas, kad anksti atėjo laikas mirti. Apsikabinome visi, pasibučiavome, padėkojo nuoširdžiai jie man už mūsų vargus, už paramą išlaikant bunkerį...Bet dabar atėjo laikas mirti...”

Žuvus vadui Antanui Slučkai-Šarūnui ir daugeliui vadų, srities organizacinis darbas sutriko. Kovodami su okupantais žuvo ir du A.Slučkos broliai. Kiti buvo suimti ir įkalinti. Sesuo Elena, MGB-istų persekiojama ir kalinama, išprotėjo. Kitos dvi seserys ir motina slapstėsi, todėl joms pavyko išvengti represijų ir tremties.

1997 m. gruodžio 22 d. A.Slučkai-Šarūnui buvo suteiktas kario savanorio statusas, o 1998 m. gegužės 19 d. LR Prezidento dekretu jis buvo apdovanotas 1-ojo laipsnio Vyčio Kryžiaus ordinu ir jam suteiktas pulkininko laipsnis.